

Zajištění majetku

Při posuzování přiměřenosti délky zajištění majetku v rámci trestního řízení je potřeba zvážit zejména příčiny trvalého zajištění (zda je dáno např. složitostí věci, anebo neodůvodněnými průtahy orgánů činných v trestním řízení), jakož i to, jaký vliv má průběh trestního řízení na sílu argumentů, kterými je potřeba zajištění podepírána (zda se jeho důvodnost jeví být potvrzována dosavadním vývojem, či nikoliv), a jak intenzivní zásah pro dotčeného zajištění individuálně představuje.

U zajištění nemovitosti již samotný zákaz zcizení či zatížení představuje zásah do vlastnického práva majitele, při hodnocení intenzity tohoto zásahu je ovšem relevantní, že zajištěná nemovitost může být pro běžné účely nadále využívána.

Přiměřeným může být i zajištění majetku trvajícím déle, než jaká by byla maximálně přípustná doba vazby podle § 72a trestního řádu.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 2350/24 ze dne 9.10.2024)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti J. P., zastoupeného advokátem Mgr. J.Š., sídlem P., proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 5 To 29/2024-44840 ze dne 11. června 2024, za účasti Vrchního soudu v Olomouci jako účastníka řízení a Vrchního státního zastupitelství v Olomouci - pobočky v Ostravě a České republiky - Ministerstva financí jako vedlejších účastníků řízení tak, že ústavní stížnost se zamítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti věci a obsah napadených rozhodnutí

1. Posuzovanou ústavní stížností se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí s tvrzením, že jím bylo porušeno jeho právo na nedotknutelnost soukromí podle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práva svobod (dále jen "Listina"), právo na zachování jeho lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti a na ochranu jeho jména podle čl. 10 odst. 1 Listiny, právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Tato práva měla být porušena zamítnutím návrhu stěžovatele jako obžalovaného na zrušení zajištění nemovitostí ve vlastnictví stěžovatele navzdory tomu, že zajištění trvá již více než sedm let a stěžovatel byl nepravomocně zproštěn obžaloby.

2. Z ústavní stížnosti a z vyžádané části spisu Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci, sp. zn. 81 T 8/2020, se podává, že stěžovatel byl usnesením Policie České republiky, Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality, služby kriminální policie a vyšetřování, č. j. OKFK-1068-1238/TČ-2012-252503 ze dne 31. 8. 2015, obviněn ze spáchání zločinu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 2 alinea první, odst. 3 písm. d) trestního zákoníku v souběhu se zvláště závažným zločinem poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 trestního zákoníku, které měl spáchat ve spolupachatelství dle § 23 trestního zákoníku (stěžovatelovu ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud usnesením sp. zn. I. ÚS 1588/16 ze dne 16. 6. 2016 odmítl jako zjevně neopodstatněnou). Usnesením Vrchního státního zastupitelství v Olomouci - pobočky v Ostravě sp. zn. 4 VZV 4/2015 ze dne 15. 11. 2016 byly podle § 47 odst. 1, odst. 2 trestního řádu k uspokojení nároku České republiky - Ministerstva financí

(dále jen "Česká republika") na náhradu škody způsobené trestným činem zajištěny nemovitosti ve vlastnictví stěžovatele a jeho manželky (ústavní stížnost proti tomuto rozhodnutí Ústavní soud usnesením sp. zn. I. ÚS 889/17 ze dne 21. 11. 2017 odmítl jako zjevně neopodstatněnou).

3. Dne 28. 5. 2020 podalo vrchní státní zastupitelství na stěžovatele obžalobu pro spáchání zvláště závažného zločinu poškození finančních zájmů Evropské unie podle § 260 odst. 1, odst. 5 trestního zákoníku v souběhu se zločinem porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 2 alinea první, odst. 4 písm. a) trestního zákoníku. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci č. j. 81 T 8/2020-44101 ze dne 28. 4. 2023 byl stěžovatel obžaloby zproštěn podle § 226 písm. a) trestního řádu, neboť nebylo prokázáno, že se staly skutky, pro něž je stíhán. Tento rozsudek s ohledem na odvolání vrchního státního zastupitelství nenabyl právní moci.

4. Usnesením krajského soudu č. j. 81 T 8/2020-44652 ze dne 25. 1. 2024 bylo k návrhu stěžovatele zajištění jeho nemovitostí zrušeno. Soud přihlédl mimo jiné k délce zajištění a k tomu, že stěžovatel byl nepravomocně zproštěn obžaloby. Ke stížnosti vrchního státního zastupitelství a České republiky Vrchní soud v Olomouci ústavní stížností napadeným usnesením prvostupňové rozhodnutí zrušil a nově rozhodl tak, že návrh stěžovatele zamítl. Podle vrchního soudu je zrušení zajištění předčasné, neboť zprošťující rozsudek nenabyl právní moci. Délka zajištění je podle vrchního soudu odůvodněna rozsahem a složitostí projednávané věci, která vyplývá z počtu projednávaných skutků, množství obžalovaných osob i závažnosti trestné činnosti, pro niž je trestní řízení vedeno (spisový materiál dosahuje téměř 45 000 listů, nepočítaje početné přílohy). Ve věci přitom nedochází k průtahům a byl již vydán první meritorní rozsudek.

II. Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel, který zároveň žádá o přednostní projednání své věci, namítá, že v době vydání napadeného usnesení přesahovala doba zajištění nemovitostí sedm a půl roku, aniž se vrchní soud řádně zabýval nezbytností trvání zajištění. Zajištěny jsou přitom nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí, každý včetně např. sousedů se tak náhledem do katastru může dozvědět o poznámce, že nemovitosti stěžovatele a jeho manželky jsou zajištěny orgány činnými v trestním řízení. To má negativní vliv na stěžovatelovu čest a dobré jméno, což platí i o jeho manželce, se kterou nemá trestní řízení žádnou spojitost. Všechna tato omezení musí stěžovatel snášet z důvodu údajného nároku státu na náhradu škody, přestože to byl stát, který o zajištění rozhodl.

6. Navzdory uváděným zásadním dopadům napadeného usnesení do osobní a majetkové sféry stěžovatele se jeho odůvodnění podle stěžovatele omezuje na dva odstavce, které oproti dřívějším rozhodnutím, jimiž byl zamítnut jeho návrh na zrušení zajištění, nepřináší nic nového kromě informace, že byl vydán zprošťující rozsudek, což ale hovoří v jeho prospěch, a napadené rozhodnutí je tak vnitřně rozporné. Vrchní soud se nezabýval tím, jak intenzivní zásah zajištění majetku představuje, co je příčinou tvrzené složitosti věci ani tím, jaký vliv zprošťující rozsudek na zajištění má.

7. Stěžovatel též namítá, že postupem vrchního soudu byl vyloučen z možnosti podat řádný opravný prostředek, a byla tak porušena zásada dvojinstančnosti trestního řízení založená čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.

8. K délce zajištění pak stěžovatel dodává, že trvá již takřka osm let, přestože byl již před téměř rokem a půl zproštěn obžaloby mimo jiné se závěrem, že údajné zapojení stěžovatele do trestné činnosti bylo minimální. V souladu s judikaturou Ústavního soudu by přitom zajištění nemělo obvykle překračovat zákonnou limitaci maximální délky omezení osobní svobody vazbou. Ačkoli je ale maximální doba vazby v této věci tříletá, zajištění trvá takřka osm let a řízení nebude v nejbližší době skončeno.

9. Stěžovatel nesouhlasí s argumentací vrchního soudu poukazující na složitost a obsáhlost věci. Za ty jsou podle stěžovatele zodpovědné orgány činné v trestním řízení, z jejichž rozhodnutí bylo do jednoho řízení spojeno velké množství skutků proti různým obžalovaným. Na to stěžovatel, kterého se týká jen jeden ze skutků, neměl vliv; zároveň má za to, že průtahy ve věci vznikly, neboť po skončení vyšetřování trvalo státnímu zástupci přes rok, než podal obžalobu.

10. Podle stěžovatele je napadené rozhodnutí založeno na hypotetické možnosti, že odvolací soud zruší zprošťující rozsudek, navíc za situace, kdy se odvolání vrchního státního zastupitelství v podstatě stěžovatele netýká. Byla-li by taková argumentace akceptována, vedlo by to k paradoxní situaci, že do doby pravomocného skončení trestního řízení by nikdy nebylo možné zajištění zrušit. To má být v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, podle níž je potřeba při mnohaletém zajištění zkoumat i vliv vývoje trestního stíhání na důvodnost dalšího trvání zajištění.

III. Průběh řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud neshledal důvody k přednostnímu projednání věci. Stěžovatel je spatřuje zejména v nepřiměřené délce zajištění nemovitostí, což je ovšem relevantním hlediskem pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti, tedy pro posouzení, zda byla stěžovatelova práva vůbec porušena, nikoli důvodem pro to, aby Ústavní soud upřednostnil ochranu práv stěžovatele (či snad jeho manželky, na kterou v této souvislosti stěžovatel také poukazuje, jejíž práva ovšem předmětem posuzované ústavní stížnosti ani nejsou) před ochranou práv ostatních stěžovatelů. Ústavní soud pravidelně řeší ústavní stížnosti stěžovatelů nacházejících se ve vazbě či ve výkonu testu odnětí svobody, omezených v právu na péči o své dítě, čelících exekuci apod. Nyní posuzovaná ústavní stížnost se svou naléhavostí běžné agendě Ústavního soudu nevymyká. Dlužno nicméně dodat, že ústavní stížnost byla Ústavnímu soudu doručena 21. 8. 2024, řízení o ní tedy trvalo necelé dva měsíce.

12. Ústavní soud vyzval účastníka a vedlejší účastníky řízení k vyjádření k ústavní stížnosti.

13. Vrchní soud v Olomouci jako účastník řízení uvedl, že postupoval v souladu s trestním řádem a nevybočil z rámce ústavnosti.

14. Vrchní státní zastupitelství v Olomouci - pobočka v Ostravě jako první vedlejší účastník řízení navrhlo ústavní stížnost odmítnout. K intenzitě tvrzeného zásahu vrchní státní zastupitelství dodalo, že zajištěn je nemovitý majetek, který oproti jiným majetkovým kategoriím vykazuje vyšší míru odolnosti proti zničení, technickému zastarání či postupné ztrátě hodnoty, jež naopak u nemovitostí postupem času roste. Omezení vlastníka spočívá především v nemožnosti majetek převést či ho zatížit, faktické užívání nemovitosti a požívání případných plodů není dotčeno. Vrchní soud podle vrchního státního zastupitelství řádně zohlednil nepravomocný rozsudek, k čemuž dodává, že právě jeho vydání bylo prakticky jediným důvodem, pro který krajský soud zajištění zrušil, a to s odkazem na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 818/20 ze dne 21. 7. 2020 (N 152/101 SbNU 64), podle něhož se má posuzovat vliv průběhu trestního procesu na sílu argumentů, jimiž je potřeba zajištění podepírána. Toto kritérium má však představovat nějaký delší časový úsek, v němž dochází k výrazným změnám ovlivňujícím důvodnost zajištění, jde např. o změny v dokazování, odlišné názory nalézacího a odvolacího soudu na meritorní rozhodnutí apod. Zmiňované kritérium podle vrchního státního zastupitelství nenaplnuje jedno nepravomocné rozhodnutí nalézacího soudu, přinejmenším nemůže být toto rozhodnutí kritériem rozhodujícím, neboť tím může být zmařena faktická vykonatelnost budoucího výroku o náhradě škody.

15. Vrchní státní zastupitelství se dále zabývá přiměřeností doby zajištění, přičemž zdůrazňuje, že judikatura Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva ve složitých věcech akceptuje i několikaleté zajištění majetku. Celkový charakter trestní věci přitom její délku plně odůvodňuje, věc je skutkově i právně náročná, spis má přes 40 000 listů a rozsudek prvního stupně čítá přes 900

stran. Jde-li o tvrzené porušení zásady dvojinstančnosti, úprava stížnostního řízení podle vrchního státního zastupitelství nepreferuje ani kasační, ani apelační přístup. Je na zvážení nadřízeného orgánu, jaký postup zvolí, přičemž pravidlem by s ohledem na požadavek rychlosti řízení mělo být, že při zrušení napadeného rozhodnutí rozhodne nově sám.

16. Česká republika - Ministerstvo financí jako druhý vedlejší účastník řízení navrhla ústavní stížnost zamítnout. V trestním řízení uplatnila nárok na náhradu škody ve výši 261 565 466,81 Kč, který bude obtížně vymahatelný, a žádný ze stěžovatelem tvrzených zásahů do jeho práv nepřeváží případný zásah do práv České republiky, vystupující v trestním řízení v zásadě jako právnická osoba v postavení poškozeného trestným činem. Zajištění nemovitostí dává šanci na alespoň částečné uspokojení nároku a stěžovatel podle České republiky neuvádí žádný konkrétní případ, kdy by mu bylo v důsledku zajištění zamezeno učinit nějaký plánovaný úkon, a jeho argumentace vyznívá tak, že ústavní stížnost podává spíše z principu. Na tom podle České republiky nic nemění ani tvrzení o zásahu do soukromí a pověsti stěžovatele, k čemuž dodává, že informace o trestním řízení není v katastru nemovitostí běžně dostupná. Uživatel prostým náhledem zjistí pouze to, že je majetek zajištěn, nelze však zjistit konkrétní způsob a důvod zajištění; k tomu je potřeba provést dodatečné úkony (registrace, uhrazení poplatku za získání informace prostřednictvím terminálu Czech POINT apod.). Vyhledávání informací navíc bylo ztíženo tím, že již nelze vyhledávat údaje podle jména vlastníka, ale pouze podle údajů jako jsou adresa, parcelní číslo v kombinaci s katastrálním územím či list vlastnictví.

17. Stěžovatel v replice krom argumentů uplatněných již v ústavní stížnosti uvedl, že zprošťující rozsudek nebyl jediným důvodem pro zrušení zajištění krajským soudem, nýbrž šlo o kombinaci zprošťujícího rozsudku, doby zajištění a dalšího výhledu trestního řízení, který se jen naplňuje, neboť k projednání odvolání dosud ani nebylo nařizeno veřejné zasedání. Právě zprošťující rozsudek dokládá "odlišný názor", o kterém mluví vrchní státní zastupitelství jako o potenciálním důvodu pro zrušení zajištění - na vinu stěžovatele panuje odlišný názor mezi obžalobou a krajským soudem.

18. Pro stěžovatele je obtížně pochopitelné, že vrchní státní zastupitelství argumentuje rozsáhlostí a složitostí trestní věci, ačkoli je jejím "autorem" a stěžovatel jen obětí jeho "velikášské snahy" spojit řadu skutků do jednoho řízení, i když se jej týká jen marginální část. Tvrzená skutková a právní náročnost podle stěžovatele nemůže být "benefitem" orgánů činných v trestním řízení. Argument délkou písemného vyhotovení rozsudku krajského soudu pak považuje stěžovatel za "zcela šokující", neboť byl tímto rozsudkem zproštěn viny a počet stran, na nichž se musel soud vypořádávat s nekvalitní obžalobou, na tom nic nemění.

19. V argumentech České republiky stěžovatel spatřuje neúctu k ústavně zaručeným právům, zvláště když tyto argumenty používá stát, který by je měl chránit. Stěžovatel upozorňuje, že se opakovaně domáhal zrušení zajištění mimo jiné kvůli postupu banky, která měla k části zajištěných nemovitostí zřízeno zástavní právo a proti stěžovateli a jeho manželce začala uplatňovat sankce, projevující se zásadním způsobem negativně v jejich majetkové sféře; toto období bylo pro oba velmi stresující a mělo dopad i na jejich psychiku, osobní a pracovní život. K argumentu, že stěžovatel neuvádí žádný plánovaný úkon, který by mu byl zajištěním znemožněn, stěžovatel poznamenává, že takový úkon obecně není možno plánovat, jelikož zajištění jakémukoli úkonu brání. Jde-li o údaje v katastru nemovitostí, založení registrace či využití služeb terminálu Czech POINT, stěžovatel nepovažuje za žádnou překážku k tomu, aby se kdokoli dozvěděl o existenci zajištění. Navíc i v obecnosti informací lze spatřovat zásah do cti a dobrého jména stěžovatele. Konečně již samotná existence zajištění znamená zásah do základních práv stěžovatele, jak dokládá i nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3662/14 ze dne 20. 10. 2015 (N 187/79 SbNU 121), v němž byla shledána neústavnost dalšího trvání zajištění, ačkoliv finanční situace tehdejšího stěžovatele nebyla "taková, že by mu dané zajištěné způsobovalo závažné problémy".

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

20. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

21. Ústavní soud rozhodl podle § 44 zákona o Ústavním soudu bez ústního jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

22. Ústavní stížnost není důvodná.

23. Ústavní soud při přezkumu rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení týkajících se zajištění majetku vychází z toho, že zajištění je sice opatřením pouze dočasným, přesto zasahuje do ústavně zaručených práv vlastníků zajištěných věcí, zejména do práva na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny). V rámci posouzení, zda tento zásah nepředstavuje zároveň porušení uvedených práv, je podstatné, zda má rozhodnutí o zajištění zákonný podklad, je vydáno příslušným orgánem, není projevem svévole (tedy zda závěry o naplnění zákonných podmínek nejsou ve zřejmém nesouladu se zjištěnými skutkovými okolnostmi) a zda je zachována rovnováha mezi požadavkem ochrany obecného zájmu společnosti, který je zásahem sledován, a požadavkem ochrany základních práv jednotlivce [viz např. náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3647/14 ze dne 13. 8. 2015 (N 147/78 SbNU 275)]. Z hlediska práva na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) je podstatné, aby rozhodnutí týkající se zajištění bylo dostatečně odůvodněno.

24. Z ústavní stížnosti je zřejmé, že její důvodnost závisí především na posouzení, zda pokračující zajištění stěžovatelových nemovitostí nenarušuje rovnováhu mezi obecným zájmem, resp. právy České republiky jako poškozené, a právy stěžovatele. Zajištění stěžovatelových nemovitostí má oporu v § 47 odst. 1 trestního řádu, podle něhož "lze nárok až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného." Zajištění nároku poškozeného je pak ústavně konformním nástrojem orgánů činných v trestním řízení [viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 435/04 ze dne 14. 9. 2004 (U 46/34 SbNU 441)], sledujícím Ústavním soudem opakovaně a probovaný cíl eliminovat škodu způsobenou trestnou činností [viz např. náleží sp. zn. II. ÚS 3362/14 ze dne 20. 10. 2015 (N 187/79 SbNU 121); srov. i bod 58 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Borzhonov proti Rusku č. 18274/04 ze dne 22. 1. 2009].

25. Na přiměřenost zajištění nároku poškozeného lze nahlížet dvěma způsoby. Zaprvé, musí být zachována rovnováha mezi pravděpodobnou výší škody a hodnotou zajištěného majetku, kterýžto požadavek je vyjádřen přímo v zákoně (srov. i náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 818/20 ze dne 21. 7. 2020). V ústavní stížnosti přitom není namítáno, že by tento požadavek splněn nebyl (viz k tomu i usnesení sp. zn. I. ÚS 889/17, kterým Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost stěžovatele a jeho manželky proti původnímu rozhodnutí o zajištění).

26. Přiměřenost je ovšem nutné posuzovat také v širších, zejména časových souvislostech. Představuje-li totiž zajištění věci již samo o sobě zásah do vlastnického práva, pak čím déle zajištění trvá, tím je zásah intenzivnější a tím silnější musejí být i důvody jeho trvání. Jinými slovy, "zatímco u kratšího zajištění plně platí, že se jedná o institut zatímního charakteru, s přibývajícemi léty se tato jeho dočasnost stále více relativizuje a je třeba na věc pohlédnout s větší „přísností“" (náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3662/14).

27. V rámci toho je potřeba zvážit všechny relevantní okolnosti věci, zejména příčiny trvajícího zajištění, průběh trestního řízení (zda je délka dána složitostí věci, anebo naopak neodůvodněnými průtahy orgánů činných v trestním řízení), a dále to, jaký vliv má jeho průběh na sílu argumentů, kterými je potřeba zajištění podepírána (zda se jeho důvodnost jeví být potvrzována dosavadním vývojem, či nikoliv), a jak intenzivní zásah dané zajištění pro dotčeného individuálně představuje [nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2713/18 ze dne 9. 11. 2020 (N 206/103 SbNU 68)].

28. Z uvedeného vyplývá, že u zajištění věci nejsou oproti např. vazbě (§ 72a trestního řádu) striktně stanoveny maximální doby a přiměřenost jeho délky se bude vždy odvíjet od konkrétních okolností věci. Stěžovatel sice v této souvislosti opakovaně poukazuje na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně na nález sp. zn. I. ÚS 2485/13 ze dne 2. 12. 2013 (N 206/71 SbNU 429), podle něhož je v případě zajištění "v zásadě možné přiměřenost délky omezení vlastnického práva srovnávat se lhůtami, které zákon stanoví pro omezení osobní svobody". Hned v následující větě téhož nálezu se nicméně upřesňuje, že k porušení vlastnického práva bude docházet typicky při "výrazném překročení této lhůty", přičemž jako příklad tehdy Ústavní soud zmínil nálezy sp. zn. II. ÚS 642/07 ze dne 30. 1. 2008 (N 25/48 SbNU 291) a sp. zn. III. ÚS 1396/07 ze dne 19. 3. 2009 (N 62/52 SbNU 609), v nichž "Ústavní soud konstatoval jako nepřiměřenou délku zajištění finančních prostředků na účtech stěžovatelky šest let s tím, že ani po více než šestileté době nebylo skončeno přípravné řízení a nebylo ani není zřejmé, kdy skončeno bude, když věc byla vrácena policejnímu orgánu".

29. Také při překročení lhůt dle § 72a trestního řádu je tedy rozhodující posouzení střetávajících se protichůdných zájmů ve světle konkrétní věci. V souladu s tím Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 3662/14 konstatoval, že ani "mnohaleté zajištění (v případě stěžovatele mezi jeho uvalením a rozhodováním obecného soudu uplynulo necelých 9 let) [není] automaticky bez dalšího nepřijatelné", a nálezem sp. zn. I. ÚS 1181/21 ze dne 30. 8. 2021 (N 151/107 SbNU 266) aproboval jako ústavně konformní zajištění nemovitosti trvající více než sedm let, ačkoli ani nebylo skončeno přípravné řízení. Podobně k přezkumu délky zajištění věcí ostatně přistupuje i Evropský soud pro lidská práva (srov. např. bod 26 rozsudku ve věci Földes a Földesné Hajlik proti Maďarsku č. 41463/02 ze dne 31. 10. 2006, v němž neshledal jako porušující Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod zajištění trvající více než dvanáct let, přičemž mimo jiné uvážil, že tehdejší stěžovatel s ohledem na délku trestního řízení dostal nižší trest).

30. Jak proto uvedl Ústavní soud v usnesení sp. zn. I. ÚS 2475/20 ze dne 3. 11. 2020: "Otázka přiměřenosti z časového hlediska však nemůže být hodnocena izolovaně bez návaznosti na konkrétní okolnosti každého případu a z rozhodovací činnosti Ústavního soudu nevyplývají žádné konkrétní lhůty, do níž by muselo dojít k vydání meritorního rozhodnutí či od které je třeba vždy posuzovat délku zajištění jako nepřiměřenou. Těmito lhůtami nejsou ani lhůty stanovené trestním řádem pro omezení osobní svobody (srov. § 72a trestního řádu) ... protože tyto lhůty mohou sloužit toliko jako 'odrazový můstek' pro další úvahy zohledňující konkrétní okolnosti daného případu. Navíc nelze pominout ani podstatný rozdíl mezi omezením dispozičního práva k majetkovým hodnotám a omezením osobní svobody, kdy toto omezení je svou povahou daleko intenzivnější a právě vzhledem k tomu jsou v trestním řádu stanoveny nepřekročitelné lhůty jeho trvání."

31. V nyní posuzované věci byly v době rozhodování vrchního soudu stěžovatelovy nemovitosti zajištěny více než sedm let. Jde nepochybně o významnou dobu, způsobenou ovšem objektivními okolnostmi, a to mimořádnou skutkovou i právní složitostí trestní věci s velkým počtem obžalovaných, kteří se měli dopustit zvláště závažných zločinů a způsobit velmi vysokou škodu (srov. nález sp. zn. III. ÚS 1396/07), samotná obžaloba čítá takřka 250 stran a rozsudek prvního stupně přesahuje 900 stran. Za této situace se dosavadní délka řízení nejeví jako extrémní, a to tím spíše, že přípravné řízení již dávno skončilo a ve věci byl dokonce vydán i rozsudek soudu prvního stupně.

Ústavní soud si je vědom, že tento nepravomocný rozsudek je zprošťující, což - jak bude ještě dále uvedeno - hovoří ve stěžovatelův prospěch, zároveň ale (a proto nelze v napadeném usnesení vrchního soudu shledávat žádný vnitřní rozpor) tento rozsudek nasvědčuje tomu, že trestní řízení před soudem řádně probíhá a nedochází v něm k nedůvodným průtahům.

32. Námitky stěžovatele, že "autorem" trestního řízení je vrchní státní zastupitelství, které z toho tedy nemůže náhle těžít, nepovažuje Ústavní soud za opodstatněné. Zaprvé, státní zastupitelství plní podáním obžaloby svou ústavní roli (čl. 80 odst. 1 Ústavy), přičemž z ústavní stížnosti ani neplyne, že by snad obžaloba v této věci měla být např. projevem svévole, zneužitím pravomoci apod. Stěžovatel sice zmiňuje, že mohl být souzen samostatně, nicméně na to mu odpověděl již krajský soud v usnesení č. j. 81 T 8/2020-40208 ze dne 24. 6. 2021, v němž vysvětlil, že podle § 20 trestního řádu proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, o všech útocích pokračujícího nebo hromadného trestného činu a o všech částech trvajících trestného činu se koná společné řízení, pokud tomu nebrání důležité důvody. Stěžovatel nepředkládá argumentaci, z níž by vyplývalo, proč konkrétně nebyly podmínky § 20 trestního řádu v této věci splněny. Zadruhé, nemovitosti stěžovatele nejsou zajištěny za účelem prospěchu státního zastupitelství, nýbrž za účelem případného odškodnění České republiky jako poškozené trestným činem.

33. Jedním z hlavních stěžovatelových argumentů bylo vydání dosud nepravomocného zprošťujícího rozsudku. Oproti tomu, co tvrdí vrchní státní zastupitelství, existence nepravomocného zprošťujícího rozsudku je při posuzování, zda trvajícím zajištění neporušuje stěžovatelova práva, relevantní. Nejde o skutečnost samu o sobě rozhodující, to ale netvrdí stěžovatel a netvrdil to ani krajský soud v rozhodnutí, které vrchní soud napadeným usnesením zrušil. Má-li se při déle trvajícím zajištění zkoumat, zda se důvodnost zajištění jeví být potvrzována dosavadním vývojem trestního řízení, pak nepravomocné zproštění potřebu zajištění nemovitostí přirozeně nepotvrzuje, naopak jím vzrostla šance, že zajištění není potřebné, neboť stěžovatel nespáchal trestný čin a nezpůsobil škodu. Uvádí-li vrchní státní zastupitelství, že toto kritérium vyžaduje názorový střet mezi soudy, pak bez něj stěžovatel ani nemůže být odsouzen - buď bude pravomocně zproštěn, nebo se odvolací soud neztotožní s názorem soudu prvního stupně a jeho rozhodnutí zruší.

34. Právě řečené ale neznamená, že vrchní soud nemohl na podporu svého rozhodnutí uvést, že proti zprošťujícímu rozsudku bylo podáno odvolání a dosud nenabyl právní moci. Obě dvě skutečnosti jsou relevantní. Možnost zrušení prvostupňového rozsudku je sice skutečně v tento moment hypotetická (rozhodnutí odvolacího soudu nelze předjímat), absence právní moci v důsledku podání odvolání je ovšem realitou, a to bez ohledu na to, zda stěžovatel považuje odvolání státního zástupce za dostatečně odůvodněné, či nikoliv. Do podrobnějšího rozboru či snad předběžného vypořádávání podaného odvolání se ostatně vrchní soud nyní ani pouštět nemohl (tím spíše je nemůže posuzovat ani Ústavní soud).

35. Stěžovateli lze dát zapravdu, že omezujícím zásahem je již samotná existence zajištění bez dalšího, neboť mu znemožňuje s vlastním majetkem plně disponovat (zejména jej prodat). Zkoumá-li se ovšem při hodnocení přiměřenosti zajištění i intenzita zásahu, pak je relevantní, že zajištěny jsou nemovitosti, což se reálně projevuje zejména v nemožnosti je zcizit či zatížit. V jejich užívání stěžovatel není omezen (podobně viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2475/19 ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. II. ÚS 949/19 ze dne 12. 11. 2019 či sp. zn. IV. ÚS 247/06 ze dne 6. 6. 2006). Nemovitosti také zásadně představují - alespoň v posledních třiceti letech - stabilní (či rostoucí) hodnotu, na kterou samotné zajištění nemá vliv (po skončení zajištění mají nemovitosti stejnou hodnotu, jako kdyby k zajištění nikdy nedošlo). To jsou podstatné rozdíly oproti zajištění movitých věcí, jejichž hodnota leckdy postupem času (či samotným skladováním v případě, že dojde i k odejmutí věci, kdy je pak navíc ani nelze užívat) klesá, resp. oproti zajištění finančních prostředků na bankovních účtech, které eliminuje jednu z jejich hlavních devíz, a sice likviditu.

36. Ústavní soud souhlasí s Českou republikou, že z ústavní stížnosti neplyne, že by stěžovatel byl zajištěním významněji omezen. Až v replice k vyjádřením stěžovatel zmiňuje, že v důsledku zajištění vůči němu banka uplatňovala sankce. Nejenže ale k těmto údajným sankcím mělo docházet v minulosti a z argumentace se již nejeví aktuální, stěžovatel především tyto sankce nijak nespecifikuje ani nedokládá, přičemž na nezbytnost podobná tvrzení konkrétně doložit byl upozorněn již v usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 889/17.

37. Dle ústavní stížnosti hlavní negativní projev zajištění spočívá v tom, že informace o něm je uvedena v katastru nemovitostí, což má mít vliv na stěžovatelovu čest a dobré jméno. Podle Ústavního soudu je nicméně stěžovatelem případně vnímaný zásah do cti důsledkem samotného trestního řízení (srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2551/13 ze dne 29. 4. 2014), které ovšem ve fázi před soudy je a zásadně i musí být veřejné tak, aby se občané mohli projednávání před soudem zúčastnit a jednání sledovat (§ 2 odst. 10 trestního řádu, čl. 96 odst. 2 Ústavy). Rušení zajištění s argumentem, že v jeho důsledku se teoreticky může veřejnost o trestním řízení dozvědět, by šlo do značné míry proti těmto zásadám.

38. Platí navíc, že při běžném náhledu do katastru nemovitostí je k dispozici pouze obecná a z hlediska pověsti vlastníka neutrální informace o zajištění. Přitom ani podrobnější informace spočívající v tom, že nemovitosti jsou zajištěny orgány činnými v trestním řízení, nutně o vlastníkově negativního nevyovídá. K zajištění v rámci trestního řízení totiž může být přistoupeno, aniž by zde bylo byt i jen podezření, že se vlastník zajištěné nemovitosti dopustil něčeho, co může negativně ovlivnit jeho čest a dobré jméno (zajištěny mohou být i věci ve vlastnictví osob, vůči kterým se trestní řízení nevede; viz § 79a odst. 1 trestního řádu). Nelze nadto přisvědčit stěžovateli v jeho bagatelizaci argumentu České republiky, podle kterého je informace o tom, že je nemovitost zajištěna v rámci trestního řízení, dostupná až např. po registraci či po zaplacení poplatku prostřednictvím terminálu Czech POINT apod. Tyto dodatečné kroky sice může provádět kdokoli, to však nemění nic na tom, že je míra transparentnosti dané informace omezena [srov. body 129 a násl. náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 38/17 ze dne 11. 2. 2020 (149/2020 Sb., N 22/98 SbNU 257)]. Lze dodat, že podstatně větší publicitu dané skutečnosti přináší sama ústavní stížnost a rozhodnutí Ústavního soudu o ní.

39. Při celkovém uvážení všeho právě uvedeného Ústavní soud dospěl k závěru, že zmiňovaná rovnováha mezi požadavkem obecného zájmu společnosti, který je zásahem sledován, a požadavkem ochrany základních práv jednotlivce napadeným usnesením narušena nebyla. Je pravda, že zajištění trvá již několik let, což je ale u věcí takto rozsáhlých, komplikovaných a závažných (přičemž právě od závažnosti řešené trestné činnosti se odvíjí i zmiňované maximální doby trvání vazby podle § 72a trestního řádu) akceptovatelné. Smyslem zajištění je eliminovat a nahradit škodu poškozeným, přičemž při hledání spravedlivé rovnováhy nemůže, jak Ústavní soud uvedl v již zmíněném usnesení III. ÚS 435/04, "ochrana toho, proti komu má zajištění nároku poškozeného směřovat, ... dosáhnout takové intenzity, aby prakticky již předem případně znemožnila dosažení některého z účelů trestního řízení".

40. Na legitimitě zásahu nic nemění, že v postavení poškozeného v trestním řízení vystupuje Česká republika. Eliminace škody způsobené trestnou činností je legitimním cílem, který je zásahem do vlastnického práva sledován, bez ohledu na to, komu měla být škoda způsobena (nálezy, z jejichž východisek Ústavní soud nyní vychází, vesměs řešily zajištění podle § 79a trestního řádu, nejde v nich tedy nutně o zájmy soukromých osob). V souladu s čl. 11 odst. 1 Listiny je vlastnictví jednotlivým institutem "se shodným obsahem a způsobem ochrany bez ohledu na to, kdo je vlastníkem, nelze tedy diferencovat zvláštní druhy vlastnictví (např. státní, družstevní, soukromé, osobní) s odlišnou úpravou" [ŠIMÁČKOVÁ, K. Čl. 11. In: WAGNEROVÁ, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2023. (Systém ASPI)].

41. Je i v obecném zájmu společnosti, aby stát dosáhl odčinění jemu způsobené škody (srov. bod 65 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Džinić proti Chorvatsku č. 38359/13 ze dne 17. 5. 2016), tím spíše dosahuje-li značné výše, jako je tomu nyní. V rámci vyvažování nelze pominout, že zatímco tvrzená škoda způsobená České republice by představovala skutečné, trvalé snížení hodnoty majetku, které by bez zajišťovacích institutů patrně nemohlo být odčiněno, zajištění stěžovatelových nemovitostí je stále jen dočasné, a jak bylo rozvedeno, zásadním způsobem se jeho života nedotýká. Ve světle uvedeného závěr o ústavní konformitě napadeného usnesení nezvrátí ani nepravomocný zprošťující rozsudek.

42. Ústavní soud si je vědom, že v případě zrušení prvostupňového rozsudku odvolacím soudem může řízení trvat ještě delší dobu. Úkolem Ústavního soudu v řízení o této ústavní stížnosti je posoudit ústavní konformitu napadeného usnesení, a zprostředkovaně i přiměřenost doby, po kterou zajištění dosud trvalo. To, že se např. za rok může stát doba zajištění nepřiměřenou (což Ústavní soud nepředjímá), neznamená, že byla nepřiměřená i v době vydání napadeného rozhodnutí. Do hry navíc mohou vstupovat nové faktory (tak např. samotné zrušení zprošťujícího rozsudku by sice s sebou neslo prodloužení řízení, ale zase by se tím eliminoval jeden z hlavních stěžovatelových argumentů), které nelze dopředu předvídat a hodnotit.

43. Závěr o přiměřenosti dosavadní doby zajištění není v rozporu s přístupem Ústavního soudu v jiných věcech. V nálezech sp. zn. II. ÚS 642/07 a sp. zn. III. ÚS 1396/07 Ústavní soud shledal nepřiměřeným zajištění finančních prostředků po dobu více než šest let v situaci, kdy v trestním řízení ani neskončilo přípravné řízení. V nálezu sp. zn. III. ÚS 3647/14 Ústavní soud shledal porušení práv stěžovatele, jehož finanční prostředky byly zajištěny více než devět let, se závěrem, že tak dlouho trvající zajištění musejí soudy lépe odůvodnit. Nálezem sp. zn. II. ÚS 3662/14 Ústavní soud shledal porušení práv stěžovatele, neboť jeho finanční prostředky byly zajištěny takřka devět let, trestní věc nebyla extrémně složitá a její průběh potřebě zajištění nenasvědčoval. V nálezu sp. zn. II. ÚS 2713/18 při konstatování porušení práv stěžovatele Ústavní soud přihlédl k tomu, že zajištění jeho obrazů trvalo bezmála deset let a tato doba byla způsobena liknavostí orgánů činných v trestním řízení, které navíc s tehdejší stěžovatelem nespolupracovaly, a ten tak ani neměl informace o tom, jak je s obrazy zacházeno. Nálezem sp. zn. II. ÚS 1367/17 ze dne 13. 3. 2018 (N 46/88 SbNU 623) bylo shledáno nepřiměřeným zajištění finančních prostředků trvající dvanáct let za situace, kdy průběh trestního řízení potřebě zajištění nenasvědčoval. V nálezu sp. zn. I. ÚS 818/20 Ústavní soud konstatoval porušení ústavně zaručených práv stěžovatelky, v jejíž věci ještě neskončilo přípravné řízení a jejíž nemovitosti byly zajištěny déle než šest, resp. tři roky, neboť potřeba zajištění veškerého tohoto majetku nebyla řádně odůvodněna. Nálezem sp. zn. I. ÚS 1181/21 Ústavní soud zamítl ústavní stížnost téže stěžovatelky (jako v nálezu sp. zn. I. ÚS 818/20) s tím, že více než sedm let trvající zajištění nemovitosti je odůvodněno objektivními okolnostmi a přípravné řízení se již chýlí ke konci. Nálezem sp. zn. III. ÚS 584/22 ze dne 13. 3. 2024 Ústavní soud konstatoval porušení práv té stejné stěžovatelky, neboť přípravné řízení bylo nakonec skončeno až více než devět let po zajištění nemovitostí a dosud se ani nekonalo první jednání před soudem. V nálezu sp. zn. III. ÚS 927/23 ze dne 22. 5. 2023 pak Ústavní soud zrušil usnesení o zamítnutí návrhu na zrušení zajištění, které v tu dobu trvalo zhruba rok, jelikož orgány činné v trestním řízení nijak nereagovaly na namítané významné okolnosti zpochybňující důvodnost trvání zajištění.

44. Z mnoha usnesení Ústavního soudu pak lze zmínit např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 33/22 ze dne 30. 5. 2023, v němž Ústavní soud po zvážení konkrétních okolností (včetně složitosti věci a existence nepravomocného odsuzujícího rozsudku) neshledal porušení práv stěžovatele, jež mělo spočívat v zajištění finančních prostředků po dobu více než devíti let. Ve věci řešené usnesením sp. zn. IV. ÚS 1016/22 ze dne 20. 10. 2022 zase Ústavní soud považoval i s ohledem na složitost věci za zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost proti zajištění nemovitostí trvajícímu více než pět let za situace,

kdy se trestní řízení nacházelo ve fázi seznamování obviněných s trestním spisem.

45. Každý případ je jedinečný a je nutno jej posuzovat ve světle jeho konkrétních reálií, je nicméně zřejmé, že v nyní řešené věci nenastaly okolnosti, které Ústavní soud vedly ve výše zmíněných případech k závěru o porušení práv stěžovatelů, a pokud přece jen lze spatřovat nějakou podobnost, je tomu tak spíše u případů, které skončily zamítnutím či odmítnutím ústavní stížnosti.

46. Jakkoliv je více než sedmileté zajištění stěžovatelova majetku zásahem do jeho vlastnického práva, Ústavní soud neshledal, že již došlo k jeho porušení, neboť délka zajištění má vysvětlení v rozsáhlosti a složitosti trestní věci, k čemuž se přidávají další již zmíněné skutečnosti, tedy zejména nižší míra, v jaké zajištění stěžovatele fakticky omezuje, či rozsahem škody významný zájem České republiky jako poškozené, který by byl zrušením zajištění ohrožen.

47. K vytýkaným procesním nedostatkům napadeného rozhodnutí Ústavní soud uvádí, že ačkoli si lze představit, že by mohlo být odůvodněno podrobněji, je z něj patrné, že vrchní soud při posuzování důvodnosti trvání zajištění přiznal (v souladu s tímto nálezem Ústavního soudu i jeho dřívější judikaturou) zásadní význam složitosti věci a řádně odůvodnil, v čem tuto složitost spatřuje. Důvod ke kasaci napadeného rozhodnutí tedy v tvrzených nedostatcích odůvodnění Ústavní soud nespátřuje, což platí rovněž o námitce, že vrchní soud při zrušení prvostupňového usnesení o návrhu stěžovatele nově rozhodl, neboť takový postup má oporu v zákoně a argument čl. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě není případný, jelikož ten se týká rozhodování o vině a trestu. Lze pak jen dodat, že v odstavci 2 se výslovně zakotvuje výjimka pro případy, kdy byl obžalovaný uznán vinným nadřízeným soudem na základě odvolání proti zprošťujícímu rozsudku.

VI. Závěr

48. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odškodnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Hodnocení důkazů](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)